

Evaluation of Journals of the Knowledge and Information Science Field based on Regulations on Determining the Credibility of the Iranian Scientific Journals

M. CheshmehSohrabi¹ | R. Dehkhodaei²

Considering the importance and role of scientific journals in advancing science and also the issue of determining the credibility of journals in scientific societies, the present study evaluates prestigious journals in the field of knowledge and information science based on the criteria of *new regulations on determining the credibility of the country's scientific journals*. The research approach is quantitative and its type is evaluative. Ten Persian journals approved by the Ministry of Science, Research, and Technology in the mentioned field from the website of the Commission for the Review of Periodicals were selected and reviewed. To collect the data, a researcher-made checklist was used with a range of different scores including 50 criteria in eight groups: 1) title, 2) editor-in-chief, 3) editors group, 4) journal format, 5) external features of journals, 6) structural editing, 7) authors, and 8) other criteria. The final results of the research indicate that 86% of the criteria of the mentioned regulation are observed in knowledge and information science journals. The results also reveal that the *National Studies on Librarianship and Information Organization* with a score of 90.26 out of 100 points has the highest rank, followed by the *Iranian Journal of Information Processing and Management* and *Scientometrics Research Journal*. The results of this study will help the managers and editorial board of the surveyed journals to identify the strengths and weaknesses of the journal and try to improve its quality and its compatibility with the criteria of *new regulations on determining the credibility of the country's scientific journals*. Furthermore, the results of this research revealed some shortcomings and problems of the mentioned regulation.

Keywords:

Journals, Evaluation, Knowledge and information science, Regulation on determining the credibility of the country's scientific journals, Journal publishing standards

Received: 6, Jan. 2020
Accepted: 14, Apr. 2020

DOI: 10.30484/NASTINFO.2020.2375.1910

1. Associate professor, Knowledge and Information Science, University of Isfahan, Isfahan, Iran (Corresponding author),
mo.sohrabi@edu.ui.ac.ir
2. M.A. Student, Knowledge and Information Science, University of Isfahan,
r.dekhodaei@edu.ui.ac.ir

ارزشیابی مجلات علمی-پژوهشی علم اطلاعات و دانش‌شناسی براساس آیین‌نامه تعیین اعتبار نشریات علمی کشور

مظفر چشمه‌سهرابی^۱ | رضا دهخدايي^۲

دریافت: ۹۸/۱۰/۱۶ پذیرش: ۹۹/۰۱/۲۶

۱. دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی،
دانشگاه اصفهان (نویسنده مسئول)
mo.sohrabi@edu.ui.ac.ir
۲. دانشجوی کارشناسی ارشد علم اطلاعات و
دانش‌شناسی، دانشگاه اصفهان
r.dekhodaei@edu.ui.ac.ir

هدف: شناسایی نقاط قوت و ضعف مجلات و کمک به ارتقای کیفیت آنها و سازگاری با معیارهای آیین‌نامه جدید و نشان‌دادن کاستی‌ها و ایرادهای آیین‌نامه ذکرشده. روش‌شناسی: ۱۰ مجله فارسی تأییدشده وزارت عتف از وبگاه کمیسیون بررسی نشریات انتخاب و با استفاده از سیاهه واری پژوهشگرساخته ارزیابی شده است. طیف امتیازدهی شامل ۵۰ معیار در هشت گروه: (۱) عنوان، (۲) سردبیر، (۳) گروه دبیران، (۴) قالب نشریه، (۵) ویژگی‌های ظاهری مجلات، (۶) ویراستاری ساختاری، (۷) نویسندگان، (۸) سایر بوده است. یافته‌ها: مجلات ۸۶٪ از معیارهای آیین‌نامه را رعایت کرده‌اند. فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات با کسب ۹۰/۲۶ امتیاز از ۱۰۰ بالاترین رتبه و پس از آن پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات و پژوهشنامه علم‌سنجی قرار دارند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

کلیدواژه‌ها

ارزشیابی، مجلات، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، آیین‌نامه تعیین اعتبار
نشریات علمی کشور، استاندارد نشر مجلات

مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات،
دوره سی‌ویکم، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۹،
ص ۸-۲۰.

DOI: 10.30484/NASTINFO.2020.2375.1910

مقدمه

در ۱۳۶۴ در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (عتف) کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور (از این پس: کمیسیون) به منظور بررسی درخواست متقاضیان انتشار و تعیین اعتبار نشریات علمی تشکیل شد. کمیسیون در همان سال آیین نامه تعیین اعتبار نشریات تخصصی (از این پس: آیین نامه) را تصویب و در سال‌های ۱۳۷۳، ۱۳۸۲، و ۱۳۸۶ در آن بازنگری کرد؛ نیز طی سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۸۹ متناسب با مسائل روز پیوست‌هایی به آن افزود. این همه در ۱۳۹۰ به آیین نامه جدید تعیین اعتبار نشریات علمی کشور منجر شد. حاصل بازبینی بعدی شیوه نامه ارزیابی و رتبه بندی نشریات (از این پس: شیوه نامه) در شهریور ۱۳۹۸ بود. به علاوه، کمیسیون به ارزیابی مستمر نشریات ادامه می دهد و فهرست نشریات معتبر مصوب را در وبسایتی^۱ منتشر می کند.

فهرست کمیسیون در اردیبهشت ۱۳۹۸ شامل ۱۳۴۴ مجله معتبر بود. از میان ۷۳۸ عنوان نشریه علوم انسانی، ۱۶ عنوان به کتابداری تعلق دارد که یک عنوان [مجله بین المللی علم و مدیریت اطلاعات]^۲ به انگلیسی و بقیه به فارسی است و شامل آینه میراث، پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات، پژوهشنامه علم سنجی، پژوهشنامه کتابداری و اطلاع رسانی، تحقیقات اطلاع رسانی و کتابخانه های عمومی، تحقیقات کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاهی، ترویج علم، تعامل انسان و اطلاعات، رهیافت، سیاست علم و فناوری، فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی، گنجینه اسناد، دوفصلنامه مدیریت اطلاعات، مطالعات کتابداری و علم اطلاعات، و مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات است.

از آنجایی که فرایند ارزیابی و رتبه بندی مجلات با استفاده از آیین نامه تعیین اعتبار نشریات علمی توسط خود وزارت علوم انجام می شود و شیوه ارزیابی و معیارهای آن برای دیگران دستیاب نیست؛ و نیز با توجه به اهمیت اعتبارسنجی مجلات، پژوهش حاضر انجام شده است تا همگان از میزان رعایت استانداردها توسط مجلات و رعایت یکدستی در نشر مجلات آگاه شوند. رعایت استانداردها جلوی سردرگمی کاربران را در ارزیابی محتوای آنها می گیرد و پایگاه های اطلاعاتی در نمایه سازی، به روزرسانی، و اشاعه اطلاعات آنها بهتر عمل می کنند (ستوده، رزمجو، و زارع، ۱۳۸۸).

پیش از این، پژوهش هایی به ارزیابی مجلات براساس استانداردهای نشر مجلات پرداخته اند، به طور مثال، بیدگلی و جمالو (۱۳۹۸) ۲۶ نشریه فارسی رشته تاریخ؛ گیلوری، شه میرزادی، یوسفی، بشیری، و کولانیان (۱۳۹۰) مجلات فارسی

1. <https://journals.msrt.ir>
2. *International Journal of Information Science and Management (IJISM)*

حوزه کشاورزی؛ و ایزدی و امیرپور (۱۳۹۳) مجلات رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی را براساس رعایت استانداردهای ایزو ارزیابی کردند. خارج از ایران نیز می‌توان به دو پژوهش (Kovendi, 1975; Lopez & Emilio, 1999) اشاره کرد. پژوهش‌هایی نیز مقالات یک مجله را بررسی کرده‌اند که با استفاده از سیاهه واری و روش‌های تحلیل محتوا، تحلیل استنادی، توصیفی، پیمایشی، کتاب‌سنجی، و ارزیابی انجام شده‌اند (اردلان‌افتخاری و چشمه‌سهرابی، ۱۳۸۹؛ فتح‌آبادی، ۱۳۸۹؛ ابراهیمی میلاجردی و ریاحی‌نیا، ۱۳۹۳؛ علی‌نژاد چمازتکی و میرحق جولنگرودی، ۱۳۹۴؛ مقدم متقی، قلیچ‌پاسه، و باوان‌پوری، ۱۳۹۵؛ سلطانی و خوشبین، ۱۳۹۵؛ میررضایی، شکاری، حسن‌لاریجانی، و میررضایی، ۱۳۹۵؛ ثالثی، مقری، محمدی، یکانی‌نژاد، و قنبری، ۱۳۹۶؛ Cokley & Caldwell, 2001; Koufogiannakis, Crumley, & Slater, 2004). کتابی و شیخ‌ابومسعودی (۱۳۹۴) و رضائیان، هادوی، باختر، داودی سالستانی، و کریمیان (۱۳۹۳) نیز مجلات یک حوزه را ارزیابی کردند. برخی پژوهش‌ها مجلات یک کشور را ارزیابی کردند. به‌طور مثال، پژوهش مروری صبوری (۱۳۸۴) مجلات ایرانی فهرست‌شده را در مؤسسه اطلاعات علمی با استفاده از گزارش‌های ارجاعی مجلات بررسی کرد و یک پژوهش دیگر نیز مجلات حوزه کتابداری آلمان را ارزیابی کرد که با روش‌های علم‌سنجی و تحلیل استنادی و با کمک پرسشنامه انجام شده بود (Shoegle & Stock, 2004). اکبرین، باهنر، نکویی جهرمی، و شریفی (۱۳۹۰) روش‌شناسی مقالات یک مجله را ارزیابی کرده‌اند. نوری‌افکنند، مطلبی، و علیپور حافظی (۱۳۹۲) با استفاده از سیاهه واری استخراج‌شده از استانداردهای ایزو، وبگاه مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی را ارزیابی کردند.

روش‌شناسی

۱۰ مجله رشته برای ارزیابی انتخاب شد (جدول ۱). نشریه [مجله بین‌المللی علم و مدیریت اطلاعات] چون به زبان انگلیسی منتشر می‌شود معیارها برای ارزیابی آن سازگار نیست. نشریات آینه میراث، ترویج علم، رهیافت، سیاست علم و فناوری، و گنجینه اسناد به سبب مرتبط نبودن همه مقالاتشان به علم اطلاعات و دانش‌شناسی حذف شدند.

جدول ۱. مجلات بررسی شده

ردیف	عنوان فارسی نشریه	عنوان انگلیسی	سال راه اندازی
۱	پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات	Iranian Journal of Information Processing and Management	۱۳۵۱
۲	پژوهشنامه علم سنجی	Scientometrics Research Journal	۱۳۹۴
۳	پژوهشنامه کتابداری و اطلاع رسانی	Library and Information Science Research (LISR)	۱۳۹۰
۴	تحقیقات اطلاع رسانی و کتابخانه های عمومی	Research on Information Science and Public Libraries	۱۳۷۰
۵	تحقیقات کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاهی	Journal of Academic Librarianship and Information Research	۱۳۷۶
۶	تعامل انسان و اطلاعات	Human Information Interaction	۱۳۹۳
۷	فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی	Library and Information Sciences	۱۳۷۷
۸	دوفصلنامه مدیریت اطلاعات	Iranian Journal of Information Management	۱۳۹۴
۹	مطالعات کتابداری و علم اطلاعات	Journal of Studies in Library and Information Science	۱۳۸۸
۱۰	مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات	National Studies on Librarianship and Information Organization	۱۳۶۹

پارامترهای سیاهه واریسی پژوهشگر ساخته ای که داده ها با آن گردآوری شد از بندها و تبصره های آیین نامه استخراج شد و دربردارنده ۵۰ معیار بود (جدول ۲). شماره های مجلات از سال ۱۳۹۱ تا اردیبهشت ۱۳۹۸ بررسی شد سه نفر از متخصصان رشته اعتبار روش را تأیید کردند.

جدول ۲. معیارها

معیار اصلی	شماره	معیار / مؤلفه بررسی شده
۱ ۲ ۳ ۴ ۵	۱	عنوان نشریه باید تخصصی باشد
	۲	عنوان فارسی با لاتین تناسب داشته باشد
	۳	عنوان مشابه داخلی نداشته باشد
	۴	عنوان مشابه خارجی نداشته باشد
	۵	سردبیر دست کم باید دانشیار باشد
۶ ۷	۶	سردبیر باید دست کم ۸ مقاله علمی پژوهشی و ۲ مقاله علمی ترویجی در موضوع نشریه داشته باشد و همچنین ۵ مقاله وی در نشریاتی باشد که ضریب تأثیر در ISC دارند
	۷	تعداد اعضای گروه دبیران دست کم ۷ نفر با رتبه علمی دانشیار و بالاتر در رشته تخصصی مربوط به موضوع نشریه باشند
۸ ۹	۸	دست کم ۵۰٪ گروه دبیران باید خارج از مؤسسه متقاضی باشند
	۹	۳ نفر از اعضای گروه دبیران نشریه باید وابسته به مؤسسه متقاضی باشند

معیار اصلی	شماره	معیار / مؤلفه بررسی شده	
قالب نشریه	۱۰	انتشار به موقع نشریه و تأخیر نداشتن در انتشار شماره‌ها	
	۱۱	هر شماره دست‌کم ۶ مقاله داشته باشد و تعداد صفحات آن کمتر از ۶۰ صفحه نباشد	
	۱۲	در هر شماره نباید بیش از ۴۰٪ مقالات مربوط به گروه دبیران، مدیر مسئول، و سردبیر باشد	
	۱۳	دست‌کم ۵۰٪ مقالات هر شماره باید از نویسندگان خارج از نهاد صاحب‌امتیاز باشد	
	۱۴	نمایه سالیانه داشته باشد	
	۱۵	شاپای رسمی داشته باشد	
	۱۶	می‌توانند در هر سال یک شماره به زبان دوم چاپ کنند	
	۱۷	نشریه علمی-پژوهشی نمی‌تواند مقاله ترجمه‌ای چاپ کند	
	۱۸	داشتن چکیده به ۲ زبان	
	۱۹	ذکر اسامی داوران کل مقالات در هر شماره	
	۲۰	نوبت انتشار نشریه	
	۲۱	تعداد مقالات هر شماره مشخص و تقریباً ثابت باشد	
ویژگی‌های ظاهری	۲۲	ادغام‌نکردن شماره‌ها (به‌طور مثال، دو شماره در یک مجلد)	
	۲۳	مشخص‌بودن اسامی مسئولان مجله	
	۲۴	ذکر عنوان فارسی	
	۲۵	ذکر عنوان لاتین	
	۲۶	نشانی	
	۲۷	اطلاعات تماس و ارتباط	
	۲۸	موضوعات اصلی زیر پوشش مجله	
	۲۹	دوره و شماره‌های مجله	
	۳۰	داشتن راهنمای تنظیم مقالات	
	۳۱	وجود فهرست مقالات روی جلد و داخل نشریه	
	۳۲	نشریات الکترونیک باید وبگاه رسمی و به‌روز و دسترس‌پذیر داشته باشند	
	۳۳	نشریه نباید ۱۵ روز متوالی یا ۱ ماه متناوب خارج از دسترس باشد	
سایر معیارها	۳۴	نشریات نباید هیچ‌گونه مبلغی به‌عنوان هزینه مرتبط با چاپ دریافت کنند مگر با تأیید کمیسیون تا سقف ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال	
	۳۵	تعیین زمان برای داوری و بررسی مقاله	
	۳۶	داشتن شاخص کیفیت	
	۳۷	داشتن راهنمای مآخذنویسی	
	۳۸	اختصاص ۵٪ صفحات در مقالات پژوهشی و ۱۵٪ در مقالات ترویجی به مطالب علمی مرتبط به‌جز مقالات و ۵٪ نیز برای تبلیغات علمی مجاز است	
	۳۹	درج تاریخ	
	۴۰	زمان دریافت تا پذیرش	
	۴۱	زمان پذیرش تا چاپ	
	ویزاستاری ساختاری	۴۲	زیرنویس کافی از جدول‌ها و نمودارهای مستقل از متن مقاله
		۴۳	یکدستی فهرست منابع با رعایت قوانین شیوه‌نامه‌ها
		۴۴	ذکر عنوان، سال چاپ، و شماره صفحات در بالای صفحات مقالات
		۴۵	یکدستی در ساختار مقالات

معیار اصلی	شماره	معیار / مؤلفه بررسی شده
نویسندگان	۴۶	مشخصات نام نویسندگان
	۴۷	نشانی نویسندگان
	۴۸	وابستگی سازمانی نویسندگان
	۴۹	درجه علمی نویسندگان
	۵۰	مشخص بودن نویسنده مسئول

امتیازدهی و تطبیق معیارها را یکی از ما براساس چارچوب تعیین شده انجام داد. معیارهای مبهم یا پیچیده، تطبیق و امتیازدهی هردو را انجام دادیم. در مواقع خاص مانند معیارهای ۱، ۲، و ۴ سیاهه واریسی را در اختیار متخصص دیگری گذاشتیم و میانگین امتیازها را ملاک قرار دادیم. امتیازات هر مجله را در هر معیار با شاخص گذاری از حداکثر ۱۰۰ حساب کردیم. داده‌های حاصل از سیاهه واریسی‌ها شامل معیارهای مربوط به (۱) عنوان، (۲) سردبیر، (۳) گروه دبیران نشریه، (۴) قالب نشریه (شامل چاپ، انتشار و...)، (۵) ویژگی‌های ظاهری، (۶) ویراستاری ساختاری نشریه، (۷) نویسندگان مقالات نشریه، و (۸) سایر در جدول‌ها تجمیع و مقایسه شد.

یافته‌ها

جدول ۳. وضعیت هر یک از نشریات حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی با توجه معیارهای هشت‌گانه

مجله	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	میانگین
عنوان نشریه	۸۱/۲۵	۶۲/۵	۵۰	۸۱/۲۵	۷۵	۹۳/۷۵	۴۳/۷۵	۶۲/۵	۷۵	۸۷/۵	۷۵
سردبیر نشریه	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
گروه دبیران نشریه	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۷۷/۷	۹۷/۴	۱۰۰	۶۶/۶	۸۸/۸	۱۰۰	۱۰۰	۹۷/۴
قالب نشریه	۸۰/۷	۸۸/۱	۹۲/۱	۸۱	۹۰/۹	۸۱/۳	۸۵/۴	۹۲/۳	۸۵/۶	۸۸/۱	۸۵/۶
ویژگی‌های ظاهری مقالات	۱۰۰	۹۹/۳	۹۲/۸	۹۲/۲	۸۳/۸	۷۷/۵	۹۴/۴	۸۳/۳	۸۸/۸	۱۰۰	۸۳/۳
ویراستاری ساختاری	۷۵/۸	۶۷/۳	۷۳	۸۴/۹	۶۱/۷	۷۰/۹	۶۰/۴	۷۳/۹	۷۱/۳	۵۴/۳	۶۰/۴
نویسندگان مقالات	۹۹/۲	۸۰/۸	۸۵	۹۷/۲	۹۶/۶	۸۱/۵	۸۱/۲	۷۸/۶	۷۸/۶	۹۶/۶	۸۱/۲
سایر معیارها	۹۰/۳	۹۷/۵	۸۱/۲	۸۳/۶	۹۳/۶	۹۳/۸	۸۵/۳	۷۱/۸	۸۴/۸	۹۱/۵	۸۴/۸
درصد کل	۸۹/۵۴	۸۸/۷۵	۸۵/۲۵	۸۶/۰۷	۸۷/۹	۸۵/۲	۸۰/۷۳	۸۱/۸۸	۸۴/۸۱	۹۰/۲۶	۸۱/۸۸

جدول ۳ وضعیت هریک از مجلات را در هشت معیار با توجه به آیین‌نامه نشان می‌دهد.

جدول ۴ وضعیت امتیاز کلی هریک از نشریات حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی را در ۵۰ معیار بررسی شده نشان می‌دهد.

جدول ۴. وضعیت امتیاز کلی هریک از نشریات حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی با توجه به ۵۰ معیار

مجله	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
امتیاز کل	۸۹/۵۴	۸۸/۷۵	۸۵/۳۵	۸۶/۰۷	۸۷/۹	۸۵/۲	۸۰/۷۳	۸۱/۸۸	۸۴/۸۱	۹۰/۲۶

یافته‌های حاصل از جدول ۴ درباره وضعیت امتیاز کلی مجلات معتبر رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی نشان می‌دهد فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات با کسب امتیاز ۹۰/۲۶ از ۱۰۰ امتیاز با بهترین وضعیت و پس از آن به ترتیب پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات و پژوهشنامه علم‌سنجی با کسب امتیاز ۸۹/۵۴ و ۸۸/۷۵ قرار دارند.

نتیجه‌گیری

یافته‌های ما نشان می‌دهد بیشترین توجه مجله‌ها کوشش به نداشتن عنوان مشابه داخلی بوده است؛ اما دغدغه داشتن عنوان مشابه با مجله‌های خارجی نداشته‌اند از این لحاظ مجله تعامل انسان و اطلاعات بیشترین و فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی کمترین امتیاز را کسب کردند.

براساس بررسی ما مجلات رشته را می‌توان سه دسته دانست: (۱) مجلات عام که در همه موضوعات رشته مقاله پذیرش می‌کنند (به‌طور مثال، فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، و مطالعات کتابداری و علم اطلاعات)؛ (۲) مجلاتی که در یک گرایش مقاله پذیرش می‌کنند (به‌طور مثال، پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات، تعامل انسان و اطلاعات، پژوهشنامه علم‌سنجی، مدیریت اطلاعات)؛ (۳) مجلات عمومی-تخصصی که هم مقالات موضوعات مختلف رشته را می‌پذیرند و هم مقالات یک حوزه تخصصی مشخص (به‌طور مثال، فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، و تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی).

در برخی گرایش‌ها و موضوع‌ها مانند مدیریت اطلاعات تعداد مجلات بیشتر است (به‌طور مثال، مدیریت اطلاعات، پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات، مجله بین‌المللی علوم اطلاع‌رسانی و مدیریت اطلاعات، علوم و فنون مدیریت اطلاعات، مدیریت اطلاعات و دانش‌شناسی) یا علم‌سنجی (به‌طو مثال، پژوهشنامه علم‌سنجی و مجله علم‌سنجی کاسپین). برعکس، در برخی گرایش‌ها و موضوعات مجله وجود ندارد مانند بازیابی اطلاعات، سواد اطلاعاتی، کتابخانه دیجیتال، اطلاعات و مردم، آموزش علم اطلاعات، اطلاع‌شناسی، مدیریت کتابخانه، و کتابخانه آموزشی.

معیارهای مربوط به سردبیر حاکی از آن است تدوین‌کنندگان به درجه علمی و تعداد مقالات سردبیر توجه کرده‌اند؛ اما توجیهی برای تعیین تعداد مقالات به‌دست نداده‌اند. تدوین‌کنندگان به معیارهای مربوط به گروه دبیران و تعداد و درجه علمی ایشان توجه کافی داشته‌اند؛ اما به وابستگی سازمانی ایشان و تخصص اعضای هیئت تحریریه نیز توجه نشده است. مجلات ۱۴گانه رشته، ۱۱۱ عضو هیئت تحریریه دارند. از میان آنها، ۱۶ نفر عضو هیئت تحریریه سه تا هفت مجله‌اند (۵ نفر در ۳ مجله، ۴ نفر در ۴ مجله، ۶ نفر در ۵ مجله، و ۱ نفر در ۷ مجله). این وضع می‌تواند ناشی از لزوم تبعیت از آیین‌نامه باشد که رتبه علمی دانشیار به بالا را برای عضویت در هیئت تحریریه ملاک قرار داده است، این ضابطه عینی مجلات علمی را از بهره‌مندی از دانش متخصصان برجسته محروم کرده است.

از معیارهای مربوط به قالب نشریه، انتشار به‌موقع، دربرداشتن تعداد معین مقالات، مقالات نویسندگان خارج از نهاد صاحب‌امتیاز، داشتن شاپای رسمی، زبان دوم در هر شماره، محدودیت مقالات ترجمه‌ای در مجلات علمی-پژوهشی، نوبت انتشار، و ادغام‌نکردن دو شماره در یک مجله توجه شده است؛ اما در بیشتر مواقع به ذکر نام داوران در هر شماره تأکید نشده است. مجله مدیریت اطلاعات بالاترین امتیاز و پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات کمترین امتیاز را به‌دست آورد.

به‌لحاظ ویژگی‌های ظاهری، مجلات به ذکر اسامی مسئولان مجله و عنوان فارسی و لاتین نشریه توجه کرده‌اند؛ اما نه به درج فهرست مقالات روی جلد. برای معیار زیبایی قالب مجله، در آیین‌نامه ضابطه تعیین نشده است.

بررسی معیارهای مربوط به ویراستاری ساختاری نشریه نشان داد در این معیار کلی به زیرنویس کافی از جدول‌ها و نمودارهای مستقل از متن مقاله توجه کافی شده

است؛ اما در معیار یکدستی فهرست منابع و رعایت شیوه‌نامه‌ها اشکالات اساسی وجود داشت. در این قسمت آنچه مهم است معیارهای ویراستاری دقیق و یکدستی در نگارش مقالات است که در آیین‌نامه نیامده است و ما نیز آن را ارزیابی نکردیم. بررسی معیارهای مربوط به نویسندگان مقالات نشان داد در ذکر مشخصات نام نویسندگان دقت شده است؛ اما برخی مقالات راه‌های ارتباط با نویسندگان و نویسنده مسئول را به خوانندگان عرضه نکرده‌اند.

معیار داشتن وبگاه رسمی و در دسترس، میزان مجاز تخصیص فضا به تبلیغات تجاری در وضع مناسبی بود؛ زیرا یا اصلاً تبلیغی وجود نداشت یا از حد مجاز بیشتر نبود. برای ذکر زمان دریافت تا پذیرش مقاله و پذیرش تا چاپ مقاله چارچوب وجود نداشت. اما، بررسی ما به میانگین ۴ ماه برای تاریخ دریافت تا پذیرش و ۶ ماه برای پذیرش تا چاپ را نشان داد. به نظر ما لازم است مجلات زمان داوری را برای معیار بیفزایند. پژوهشنامه علم‌سنجی بالاترین امتیاز و مدیریت اطلاعات کمترین امتیاز را از این معیارها کسب کرد.

یافته کلی ما آن است که هر ۱۰ مجله بیش از ۸۰ درصد معیارهای آیین‌نامه را رعایت کرده‌اند. میانگین امتیازات آنها ۸۶ است. بالاترین امتیاز (۹۰/۲۶) را مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات و پایین‌ترین امتیاز (۸۰/۷۳) را فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی به‌دست آورد. این اختلاف امتیازی فقط حدود ۱۰ درصد است. پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات، و پژوهشنامه علم‌سنجی به ترتیب در رتبه‌های دوم و سوم قرار گرفتند.

ما امتیازدهی را براساس معیارهای آیین‌نامه انجام دادیم که بیشتر درباره ساختار مجله و مقاله و عوامل مرتبط با آنهاست. این معیارها کیفیت یا اعتبار محتوای این مجلات را نمی‌رساند. اهتمام مجلات به انطباق با آیین‌نامه برای حفظ رتبه است. اما، پرسش این است که آیا این اهتمام به افزایش کیفیت این مجلات هم کمک کرده است یا ضوابط آن جلوی خلاقیت و نوآوری را گرفته است؟ پاسخ به این پرسش نیازمند بررسی است.

براساس یافته‌های ما پیشنهاد می‌شود:

- ۱) در عناوین فارسی نشریات بازنگری شود و عنوان‌های تکراری تغییر یابد. برای عنوان‌های انگلیسی مجلات رشته تغییرات زیر پیشنهاد می‌شود:

عنوان فارسی نشریه	عنوان انگلیسی فعلی	عنوان انگلیسی پیشنهادی
پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات	<i>Iranian Journal of Information Processing and Management</i>	Iranian Journal for Information Processing and Management
پژوهشنامه علم سنجی	<i>Scientometrics Research Journal</i>	Iranian Scientometrics Journal
پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی	<i>Library and Information Science Research (LISR)</i>	Iranian Library and Information Science Research (ILISR)
تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی	<i>Research on Information Science and Public Libraries</i>	Iranian Public Libraries Journal
تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی	<i>Journal of Academic Librarianship and Information Research</i>	Iranian Journal of Academic Librarianship
تعامل انسان و اطلاعات	<i>Human Information Interaction</i>	Human-Information Interaction Journal
فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی	<i>Library and Information Sciences</i>	Iranian Journal of Library and Information Science
دوفصلنامه مدیریت اطلاعات	<i>Iranian Journal of Information Management</i>	Iranian Journal of Information Management
مطالعات کتابداری و علم اطلاعات	<i>Journal of Studies in Library and Information Science</i>	Journal of Library and Information Science Studies
مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات	<i>National Studies on Librarianship and Information Organization</i>	Journal of the National Library of Iran

۲) بهتر است در انتخاب عنوان‌های فارسی و انگلیسی مجلات در آینده جدید بودن، تکراری نبودن، و نداشتن همتای انگلیسی یا به زبان دیگر رعایت شود؛

۳) اطلاعاتی مانند نویسنده مسئول، فرایند داوری، داوران، مدت داوری، اطلاعات کامل نشریه (شامل آدرس و راه‌های ارتباطی با مسئولان مجله)، و همچنین هزینه‌های دریافتی از نویسنده شفاف‌سازی شود و تا زمانی که مقاله برای داوری ارسال نشده است هزینه‌ای از نویسنده دریافت نشود؛

۴) این پژوهش نشان داد بیشتر اعضای هیئت تحریریه‌های مجلات افراد یکسانی هستند. در این راستا پیشنهاد می‌شود در گزینش اعضای هیئت تحریریه مطابق تخصص مجله تجدیدنظر شود؛

۵) سازوکاری برای کاهش زمان داوری‌ها اندیشیده شود؛

مآخذ

ابراهیمی میلاجردی، زینب؛ ریاحی‌نیا، نصرت (۱۳۹۳). مطالعه کمی و کیفی مقالات فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی از سال ۱۳۸۷-۱۳۹۱. *تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی*، ۲۰ (۳)، ۴۲۳-۴۴۵.

اردلان‌افتخاری، سامیه؛ چشمه‌سهرابی، مظفر (۱۳۸۹). ارزیابی کمی و کیفی نشریه کتابداری و اطلاع‌رسانی آستان قدس رضوی از بهار ۱۳۷۷ تا بهار ۱۳۸۷. *کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۱۳ (۳)، ۵۳-۸۴.

اکبرین، حسام‌الدین؛ باهنر، علیرضا؛ نکویی جهرمی، امیدعلی؛ و شریفی، حمید (۱۳۹۰). ارزیابی روش‌شناسی مطالعات تجربی منتشرشده در مجله علمی-پژوهشی دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران در مدت ۱۰ سال (۱۹۷۸-۱۳۸۷). *اپیدمیولوژی ایران*، ۷ (۱)، ۱-۶.

ایزدی، عبدالرضا؛ امیرپور، زمینه (۱۳۹۳). رعایت استانداردهای نشر موسسه بین‌المللی ایزو در نشریه‌های فارسی کتابداری و اطلاع‌رسانی. *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۲۵ (۳)، ۹۳-۱۰۹.

بیدگلی، سیده‌محمودسادات؛ جمالو، محمد (۱۳۹۸). رعایت استانداردهای نشر مؤسسه بین‌المللی ایزو در نشریه‌های فارسی رشته تاریخ. *تاریخ‌نگری و تاریخ‌نگاری*، ۲۹ (۲۳)، ۱۵۹-۱۸۴.

ثالثی، محمود؛ مقری، امیرحسین؛ محمدی، احسان؛ یکانی‌نژاد، میرسعید؛ و قنبری، علی (۱۳۹۶). ارزیابی کیفیت چاپ مقالات کارآزمایی بالینی چاپ‌شده در مجله طب نظامی، طی سالهای ۹۴-۷۸. *طب نظامی*، ۱۹ (۲)، ۱۰۶-۱۲۵.

رضائیان، محسن؛ هادوی، مریم؛ باختر، مرضیه؛ داودی سالستانی، امیر؛ و کریمیان، مهرناز (۱۳۹۳). ارزیابی کیفیت مجلات فارسی و انگلیسی زبان مصوب کمیسیون نشریات علوم پزشکی کشور جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۰: موفقیت‌ها و چالش‌ها. *مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*، ۱۳ (۲)، ۱۶۳-۱۷۴.

ستوده، هاجر؛ رزمجو، فاطمه؛ و زارع، لیلا (۱۳۸۸). ارزیابی چگونگی معرفی مجلات علمی-پژوهشی ایران در اینترنت براساس استانداردهای بین‌المللی: با تأکید بر ویژگی‌های مؤثر بر نمایانی مجلات علمی. *کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۱۲ (۴)، ۲۰۵-۲۲۸.

سلطانی، محمدرضا؛ خوشبین، امیررضا (۱۳۹۵). تحلیل و ارزیابی مقالات فصلنامه مدیریت اسلامی (۱۴ شماره). *فصلنامه مدیریت اسلامی*، ۲۴ (۳)، ۱۹۱-۲۱۵.

صبوری، علی‌اکبر (۱۳۸۴). ارزیابی مجلات ایرانی فهرست‌شده در مؤسسه اطلاعات علمی (ISI). *رهیافت*، ۱۵ (۳۶)، ۵۲-۶۲.

علی‌نژاد چمازتنکی، فاطمه؛ میرحق‌جولنگرودی، سعیده (۱۳۹۴). ارزیابی و سنجش مقالات مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۳ در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام ISC. *جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۱۹ (۴)، ۳۲۹-۳۴۴.

فتح‌آبادی، جلیل (۱۳۸۹). کندوکاو در یک دهه انتشار مقالات فصلنامه تعلیم و تربیت در قلمرو روانشناسی تربیتی (۸۸ - ۱۳۷۹). *تعلیم و تربیت*، ۲۶ (۳)، ۳۳-۶۹.

- کتابی، سعیده؛ شیخ ابومسعودی، علی (۱۳۹۴). ارزیابی کارایی مجلات معتبر علمی حوزه مدیریت براساس تکنیک تحلیل پوششی داده‌ها. *مجله دانشگاه علوم پزشکی کرمان*، ۱۲ (۳)، ۳۱۷-۳۲۷.
- گیلوری، عباس؛ شه میرزادی، طیبه؛ یوسفی، احمد؛ بشیری، جواد؛ و کولانیان، فردین (۱۳۹۰). مجله‌های فارسی حوزه کشاورزی و استاندارد: میزان همخوانی مجله‌های علمی - پژوهشی فارسی کشاورزی با استانداردهای نشر مؤسسه بین‌المللی ایزو. *پردازش و مدیریت اطلاعات*، ۲۶ (۴)، ۱۰۴۵-۱۰۶۶.
- مقدم متقی، امیر؛ قلیچ‌پاسه، آشور؛ و باوان‌پوری، مسعود (۱۳۹۵). بررسی مجله علمی - پژوهشی لسان مبین؛ مطالعه علم‌سنجی. *لسان مبین*، ۸ (۲۶)، ۱۲۹-۱۴۵.
- میررضایی، محمد؛ شکاری، تقی؛ حسن‌لاریجانی، حجت‌اله؛ میررضایی، نعیمه (۱۳۹۵). بررسی کمی و کیفیت متدولوژیک مقالات مجله علمی - پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شاهرود (دانش و تندرستی از سال ۱۳۸۶-۱۳۹۱). *دانش و تندرستی*، ۱۱ (۲)، ۴۴-۵۳.
- نوری‌افکند، آذر؛ مطلبی، داریوش؛ و علیپور حافظی، مهدی (۱۳۹۲). ارزیابی وبگاه مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی براساس ابزار ارزیابی کیفیت (WQET). *نظام‌ها و خدمات اطلاعاتی*، ۲ (۳)، ۱-۱۲.
- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور. (۱۳۹۰). آیین‌نامه جدید تعیین اعتبار نشریات علمی کشور. بازبایی ۲۵ شهریور ۱۳۹۸، از <https://rppc.msrt.ir/fa>
- Cokley, K., and Caldwell, L. (2001). Content analysis of the journal of Black Psychology (1985-1999). *Journal of Black Psychology*, 27 (4), 424-438.
- Kovendi, D. (1975). La presentation des revues de documentation, la bibliothéconomie et d'archives et les normes de l'ISO. *UNESCO Bulletin for Libraries*, 29 (4), 221-235.
- Koufogiannakis, D., Crumley, E., & Slater, L. (2004). A content analysis of librarianship research. *Journal of Information Science*, 30 (3), 227-239.
- Lopez, C., and Emilio, D. (1999). ISO standards for the presentation of scientific periodicals: Little known and little used by Spanish biomedical journals. *Journal of Documentation*, 55 (3), 288-309.
- Shoegle, C., & Stock, W. G. (2004). Impact and relevance of LIS journals: a scientometric analysis of international and German language LIS journals. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 55 (13), 1155-1168.

استناد به این مقاله:

- چشمه سهرابی، مظفر؛ دهخدایی، رضا (۱۳۹۹). ارزیابی مجلات حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی براساس آیین‌نامه تعیین اعتبار نشریات علمی کشور. *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۳۱ (۲)، ۸-۲۰.